Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 20 (3535) Варшава, 18 травня 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

Іспити на атестат зрілості 2025. с. 2

Разом, але різні – мігранти та меншина в Об'єднанні. с. 4

12-й Міжнародний фестиваль «Схід-Захід» у Кракові. с. 8

ISSN 027-8254
20
9 770027 825252

eprasa.pl 64044cd663

ТЕМА НОМЕРА

Павло ЛОЗА
Фото з фейсбук-сторінки школи в Білому Бору

Іспити на атестат зрілості 2025

У Польщі триває матура (іспит на атестат зрілості). 15 травня відбувся іспит з мови національних меншин, зокрема в ліцеях у Білому Борі, Ґурові-Ілавецькому й Перемишлі. Але не всі випускники складали українську. Один матурист у Польщі писав цього року екзамен з лемківської мови.

Тритижневий період екзаменів розпочався 5 травня письмовим іспитом із польської мови. Окрім нього, випускники складатимуть екзамени з математики та іноземної мови. Також кожен учень повинен обов'язково обрати щонайменше один іспит розширеного рівня.

– Цього року для розширеного рівня в нас більшість учнів вибирало англійську мову, географію, інформатику, польську мову та російську. Деякі російську мову складали як для випускників двомовних шкіл. Такі іспити мають вищу оцінку при вступі до університету, – пояснює директорка білобірської школи Дорота Стефанська-Джевєцька.

Іспит розширеного рівня набагато важчий, але завдяки йому майбутні абітурієнти можуть отримати більше балів, вступаючи у вищі навчальні заклади. Матура великою мірою є вирішальним фактором того, де саме молодь продовжить навчання. Самі учні усвідомлюють, що сьогодні більше цінуються точні науки, бо ринок праці має більше вакансій для випускників технічних та інформатичних напрямів.

Важче складати іспити учням, що приїхали з України. Деякі з них мали від трьох до навіть одного року на те, щоб вивчити польську мову і засвоїти весь матеріал, який передбачає польська система освіти.

У Білому Бору 10 з 20 випускників середньої школи є учнями з України, які опинилися в Польщі після початку повномасштабної війни. Тому для них матеріали з питаннями та інструкціями на екзамен були підготовлені польською та українською мовами.

– Деякі з них були у нас лише рік. У такий короткий час важко засвоїти матеріал. І тому їм досить важко буде скласти іспити зрілості. Минулого року в нас 100% випускників склало успішно матуру. Цього року? Боюся, що ми не зможемо повторити торішній результат, – ділиться думками Дорота Стефанська-Джевєцька.

У Білому Борі цьогоріч іспит складають усі 20 випускників. Варто зауважити, що закінчення навчального року для них відбулося під час періоду матур. Це тому, що більшість учнів поїхала до України на свята та повернулася до Польщі лише перед випускними екзаменами.

Більшість не складатимуть іспиту з української мови.

– Цього року в нас була одна учениця, яка складала іспит з української мови, бо вона єдина з польським громадянством і відвідувала уроки української як мови меншини. Крім того, до нас на усний іспит з української мови приїде ще двоє людей, випускники середніх шкіл з двох міст Польщі, – додає директорка.

Своєю чергою в середній школі в Ґурові-Ілавецькому всі випускники цьогоріч писали екзамен з української мови на основному рівні. Іспит з мови національної меншини є обов'язковим у Ґурові, крім польської мови, математики та предмета розширеного рівня. Також троє випускників вирішили скласти іспит з української мови на розширеному рівні.

– На розширеному рівні найбільш популярними були зараз математика, історія, хімія, біологія, польська, теж російська мови, – каже директорка Марія Ольга Сич. – Наші учні, особливо зі східних областей України, знають добре російську мову. Здогадуюся, це для них можливість здобути добрий результат. У нас з російської проходитиме троє випускників.

Цього року в ліцеї Ґурова-Ілавецького матуру пише 24 особи.

Набагато менше цьогорічних випускників у Перемишлі – 10. Також є одна учениця, яка минулого року склала іспити, однак зараз хоче покращити свою оцінку з біології та хімії.

– У нас, може, мало цьогорічних випускників, але у нас багато випускних іспитів. Тому що по дві людини складають іспити з обраних предметів. На розширеному рівні домінують математика, польська, англійська, біологія, хімія та російська мова, – зазначає Йоанна Баран, директорка перемиської «шашкевичівки».

Що стосується IV Загальноосвітнього ліцею в Лігниці, то тут українську як мову меншини викладають у формі додаткових занять. Іспит з мови меншини в цій середній школі, яка вважається найстарішим закладом у Польщі, де навчають української, не є обов'язковим.

З 14 випускників цього року жоден не складав іспит з української. Як повідомили в шкільному секретаріаті, на розширеному рівні зараз найпопулярнішим предметом була російська мова, теж біологія, географія та англійська.

Зазначимо, що у Лігниці вчиться єдиний випускник середньої школи в Польщі, який цьогоріч складав іспит з лемківської мови. Це учень Ліцею №2 Михайло Старинський. Матурист є членом лемківського ансамблю пісні й танцю «Кичера», яким керує його батько Юрій Старинський.

У попередні роки брати та сестра Михайла також складали іспити з лемківської мови.

***

Цьогорічна матура завершиться 24 травня. Свій результат випускники шкіл дізнаються 8 липня. ●

eprasa.pl 64044cd663

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Невідомі видають себе за ОУП та пропонують встановити пам'ятник УПА

Об'єднання українців у Польщі повідомило, що в мережі поширюється інформація про те, що організація нібито планує встановити біля Перемишля пам'ятник УПА. «Це елемент гібридної війни росії проти України, Польщі та всього Заходу», – читаємо в офіційній заяві Об'єднання щодо цієї справи.

Листи нібито від Об'єднання українців у Польщі з пропозицією створити пам'ятник Українській повстанській армії почали отримувати польські скульптори. У них міститься уточнення розмірів, теми та місця розташування пам'ятника в ґміні Перемишль, яке, як зазначено в листі, «узгоджується з владою». Також подано інформацію, що кінцевий термін реалізації – кінець листопада 2025 року. Лист написано на фірмовому папері Об'єднання та підписано нібито керівництвом організації.

ОУП дізналося про фальшиві листи після того, як двоє адресатів зв'язалися з Об'єднанням у Варшаві й поінформували, що отримують дивні повідомлення. Виявляється, що, окрім скульпторів, листи надійшли й до культурних установ із проханням вказати, хто може бути автором пам'ятника. Серед інших лист було надіслано до Центру сучасного мистецтва «Уяздовський замок» у Варшаві.

На ситуацію одразу відреагувало саме Об'єднання українців у Польщі.

У заяві Головної управи ОУП, яку підписав голова організації Мирослав Скірка, сказано, що поширення інформації про те, що організація нібито планує встановити в околицях Перемишля пам'ятник одному з командирів УПА, є фейком, створеним, зокрема, для перешкоджання процесу ексгумаційних робіт.

«Невідомі середовища, які працюють над торпедуванням процесу впорядкування місць поховань жертв польсько-українського конфлікту під час Другої світової війни, поширюють неправдиву інформацію про нібито діяльність Об'єднання українців у Польщі, метою якої було встановлення пам'ятника одному з командирів УПА в околицях Перемишля», – йдеться в заяві Головної управи Об'єднання.

У документі, який організація помістила 8 травня на своєму сайті та фейсбук-сторінці, наголошено, що ОУП ніколи не вдавалося до подібних дій, а інформації з цього питання є фейковими новинами, створеними з метою «розпалювання антиукраїнських настроїв у Польщі та торпедування реальних дій, пов'язаних з процесом пошуку та ексгумації жертв польсько-українського конфлікту в Україні та Польщі».

«Уся ця акція написана кремлівською кирилицею, навіть якщо антиукраїнські кола в Польщі, які називають себе патріотичними, співпрацюють з нею. На нашу думку, це елемент гібридної війни росії проти України, Польщі та всього Заходу», – читаємо у заяві.

Об'єднання українців у Польщі звернулося до служб, відповідальних за безпеку країни, з проханням викрити та нейтралізувати групу, яка стоїть за цими діями.

«Перед реальними загрозами з боку кремля та його агентів ми повинні зберігати єдність та солідарність», – завершується заява ОУП.

Про справу ОУП повідомило не лише прокуратуру. Також було поінформовано Міністерство внутрішніх справ і адміністрації, оскільки фейковий сайт містив й інформацію про міністерство. Нагадаємо, що МВСіА є ґрантодавцем для організацій меншин, зокрема, і в проєктах Об'єднання, і фінансувало створення сайту ОУП.

Це не перша така провокація. У березні ми повідомляли, що до міських рад у Польщі приходили листи нібито від фонду «Український дім» у Варшаві. У змісті листа зазначалося, що організація хоче провести мітинг, щоб висловити свою підтримку Рафалу Тшасковському в президентських виборах та «звернути увагу на важливі питання польсько-української співпраці». Тоді такий лист отримали щонайменше чотири міста.

В одному з листів написано, що організатори мітингу гарантують, що віче проводитиметься відповідно до чинного законодавства з дотриманням громадського порядку та безпеки, а орієнтовна кількість учасників – від 1000 до 2000 осіб. У кінці листа вказувалася адреса електронної пошти для листування, яка на одну літеру відрізняється від справжньої, котрою користується Український дім у Варшаві.

Лист завершувався нібито підписом Мирослави Керик. Тоді голова фонду повідомила про інциденти відповідні правоохоронні служби.

Одразу після провокації, пов'язаної з ОУП, Мирослава Керик написала на своїй фейсбук-сторінці: «Продовження провокації! Місяць тому видавали Український дім, а тепер Об'єднання українців у Польщі. Остерігайтеся провокацій та повідомляйте про них». ●

eprasa.pl 64044cd663

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

Разом, але різні – мігранти та меншина в Об'єднанні

Одна з важливих дискусій в межах IX З'їзду Об'єднання українців у Польщі стосувалася ролі громадян України в організації. До цього часу вони мали право бути членами, але не могли входити до керівних органів. З'їзд змінами у статуті створив таку можливість. Пропонуємо огляд основних тез, порушених в дискусії перед прийняттям рішення, де прозвучали важливі спостереження щодо спільноти та взаємодії автохтонних українців із новими мігрантами.

Відмінності як виклик і ресурс

Серед основних тем дискусії прозвучало, що українці, які прибули до Польщі, – дуже різні. Існує економічна еміграція, представники якої не завжди зацікавлені в культурному чи громадському житті. Є також ті, хто рятується від війни, і серед них – люди з різним рівнем громадянської свідомості: від пасивних до дуже діяльних, зокрема молоді мами, які ще в Україні брали участь у політичних протестах чи громадських ініціативах. Прозвучала оцінка, що покоління українців віком 30-40 років часто має вищий рівень політичної активності, ніж їхні ровесники в Польщі. Але водночас ОУП не завжди може запропонувати їм відповідну платформу. Очікувати, що приїжджі українці масово долучаться самі, не варто. Ініціатива має йти з боку організації. Водночас зауважено, що українство в Польщі не повинно «варитися у власному соусі». Джерелом натхнення залишається Україна – навіть у час війни можна розраховувати на доступ до книжок, інтернету, візити науковців та митців. Проте й серед громадян України, що перебувають у Польщі, є носії активного культурного життя. У великих містах вони створюють власні організації, проводять пікети, вечори поезії, акції на підтримку військовополонених. З ними варто співпрацювати – це не конкуренція, а спільна робота для збереження української спільноти за кордоном. Учасники дискусії звертали увагу, що меншина часто показує прибулим українцям, як можна любити своє. Однак потрібен час, щоб менталітети зблизилися. Завдання обох сторін – зберегти те, що передано від предків, і не втратити привезене з України. Міграція є не лише зміною місця проживання, але й ризиком втрати ідентичності. Якщо люди повністю інтегруються, не піклуючись про рідну культуру, можуть забути своє коріння.

Простір співіснування

Народний дім, де проходив з'їзд, має позитивний досвід поєднання культурних ініціатив: на уроках неформальної освіти зустрічаються діти як із національної меншини, так і новоприбулих родин. Вони разом беруть участь у заходах до українських пам'ятних дат, створюють мистецькі гуртки. Але є й ті, хто не долучається, хоча тут ідеться не про питання громадянства, а мотивації та ідентичності. З переписів населення у Польщі видно, що кількість давніх представників громади, які ідентифікують себе як українці, зменшується. Отже, новоприбулі можуть бути шансом для оновлення, однак в перші роки вони мають базову потребу – просто втриматися. Вивчення народних танців не буде пріоритетом, коли ти шукаєш житло чи роботу. Лунала й думка, що дехто з приїжджих уникає громадських ініціатив, бо мав негативний досвід взаємодії з українською державою. Тому головне питання – як технічно залучити цих людей? Очевидна відповідь – зберігати відкритість. Організація має створювати простір, де люди з міграційним досвідом можуть знаходити себе. Прикладом природного об'єднання може бути Пласт. До початку війни він у Польщі мав небагато членів. Але з прибуттям нової хвилі еміграції організація прийняла рішення відкритися. Зараз діти з мігрантських родин становлять тут більшість. Організація зросла, не зменшивши кількості представників меншини. Учасники обговорення погодились, що нав'язувати участь у Об'єднанні не можна – люди прийдуть самі, коли матимуть внутрішню потребу й розв'яжуть побутові питання. Як наголошувалося, волонтерська активність Перемишля почалася не завдяки грошам, а завдяки ініціативі. Саме активність привела донорів, а не навпаки.

Інтеграція через взаємну повагу

Іще однією проблемою є те, що частина новоприбулих місцеву спадщину – Лемківщину, Надсяння, Підляшшя – не вважає значущою. Це виклик, бо чи не зникне місцева пам'ять, якщо в структурах ОУП буде все більше громадян України? Свідомі громадяни України зрозуміють її цінність, але не всі будуть такими. У дискусії можна було почути, що в деяких випадках автохтонні українці забирали дітей зі шкіл через зміну атмосфери. Це тривожний сигнал, тому варто дбати, щоб місцеві не опинилися на маргінесі. Перемишль, Сянік, Холм – символи, які не можна втратити. Фактом є також, що українська національна свідомість у Польщі будується на піснях, поезії, поїздках в Україну. Ці виїзди вчать і гуртують.

Отже, сторонам напевно варто навчитися розуміти одне одного. Не можна дозволити, наприклад, приниження тих, хто десятиліттями вчив у Польщі українську мову без підтримки держави. І водночас не слід замикатися у термінах на кшталт «корінні» чи «автохтонні», бо тоді втратимо всіх. Війна принесла тисячі нових людей до української спільноти. Замість того, щоб сумніватися, чи «підходять вони нам», варто показати, що українське життя в Польщі існує для них також. Співіснування – наше майбутнє. ●

eprasa.pl 64044cd663

Єдність, оновлення та виклики часу

Представляємо думки учасників IX З'їзду ОУП про ключові питання для громади

Мирослав Скірка, голова ОУП, Варшава

Війна і наша відповідь на неї показали, яким гігантським є потенціал організації та скільки люди можуть, якщо хочуть щось зробити. Думаю, що це для нас дуже важлива вихідна точка. Ми походимо з цієї землі, але також є частиною цієї нації. І мені дуже важливо, щоб ми будували в собі це відчуття. Найважливіше, щоб ми переломили комплекс, який колись пробували «вкачати» в наші голови, душі й свідомість, що ми гірші.

Я думаю, що важливо будувати в наших дітей чи молоді почуття, що вони члени спільноти сильних людей, які не бояться. Для того, щоб ми могли це робити, потрібна єдина організація, яка працюватиме по всій Польщі. Єдина – у сенсі «об'єднана», де немає кращих і гірших. Я б хотів, щоб ми подивилися на себе як на ту громаду, яка скріплює силою найсильніших та тих, кому потрібна допомога, – так ми підтримуємо одне одного. Це велике завдання для нас всіх – будувати сильну організацію людей, які відчувають свою взаємну єдність.

Ігор Мричко, голова Пласту в Польщі, Перемишль

Об'єднання українців у Польщі є найважливішою організацією для всіх українців – не лише його членів, але й тих, хто з ним співпрацює. Пласт нерозривно пов'язаний з Об'єднанням: воно існує вже 35 років, і саме 35 років тому відродився Пласт. Перші пластуни згодом увійшли до керівних органів ОУП. Сьогодні жодна організація не може існувати без співпраці з Об'єднанням. Рішення цієї структури мають вплив на долю всього українського руху в Польщі.

Мар'яна Наливайко-Лозинська, Україна-Перемишль

Питання присутності громадян України в Об'єднанні – це навіть не вимога часу, а природний процес, бо так чи інакше вони в Польщі є.

Для мене це взагалі дуже природна річ. Я – з України, і незалежно від того, куди б переїхала, українкою буду. Відповідно шукатиму для себе, але передусім для своїх дітей, ті осередки українства, які існують на території, де я мешкаю. Ми мусимо шукати спільну мову, бо чим нас легше буде роз'єднати, тим нас легше буде здолати.

Андрій Комар, заступник голови ОУП, Перемишль

Думаю, що дуже важливим є розширення обсягу або предмета діяльності Об'єднання. Це нам відкриває нові можливості для праці й також, будьмо відверті, нові можливості для отримання грошей на наше існування та розвиток. Сенс інших змін у статуті, які ми прийняли, пов'язаний більш із впорядкуванням, щоб адаптувати його до нової юридичної реальності.

Олександра Пік-Кішко, Мазурський відділ ОУП, Ґіжицько

Я на З'їзді вперше, і мені дуже цікаво, бо тут присутні активні члени Об'єднання з усієї Польщі. Саме таких масштабних зустрічей, де ми можемо поговорити одне з одним, обмінятися досвідом, мені бракувало. Тут – багато старших, членів, які діють постійно, але видно, що доєднуються й молодші. Дуже файно та приємно бачити, що випускники українських шкіл, такі як я, працюють і долучаються. Це означає, що готується команда для зміни поколінь.

Павло Грибик, гурток ОУП в Слупську

Для мене – найважливіше те, що ми в структурах маємо багато молоді, а змінами у статуті можемо активніше притягувати людей, які переїхали з України до Польщі, мають також свій досвід роботи в організаціях і хочуть працювати для нашого Об'єднання.

Марія Ольга Сич, директорка української школи в Ґурові-Ілавецькому

Трошки мені забракло ширшого обговорення питань українського шкільництва в Польщі – ситуації шкіл та пунктів навчання. Я зауважила, що це мають бути теми наших чергових обговорень. Також вказала на потребу мати в організації свого прессекретаря, який би реагував на випадки антиукраїнської пропаганди в польському медійному просторі. Я тішуся, що в нас є багато молодих людей. Це вони мають вводити новий дух після пандемії та в умовах постійної допомоги Україні, що воює. ●

eprasa.pl 64044cd663

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

На шляху до перемир'я – заплановані перемовини в Стамбулі

Фото з сайту Офісу президента України

10 травня до Києва з візитом прибули лідери європейських країн з «коаліції рішучих»: президент Франції Емманюель Макрон, канцлер Німеччини Фрідріх Мерц, прем'єр Великої Британії Кір Стармер та прем'єр Польщі Дональд Туск.

За підсумками зустрічі була опублікована спільна заява з вимогою до росії з 12 травня піти на припинення вогню. У заяві йдеться про необхідність повного й безумовного припинення вогню щонайменше на 30 діб. У разі відмови рф «коаліція рішучих» готова застосувати нові санкції до банківського та енергетичного секторів росії. Учасники зустрічі зазначили, що це будуть синхронізовані кроки Європи і США. Перед цим оголошенням вони провели спільну телефонну розмову з Дональдом Трампом.

Також члени «коаліції рішучих» висловили готовність і надалі зміцнювати оборону України, особливо українську армію, що має передбачати фінансування оборонної стійкості та інвестиції у виробництво озброєнь як в Україні, так і в європейських країнах у межах спільних проєктів.

11 травня президент рф владімір путін зробив публічну заяву, в якій запропонував прямі переговори з Україною у Стамбулі, де нібито планується обговорення нового перемир'я. Під час свого звернення путін не згадав про 30-денне перемир'я. Однак речник кремля Дмитро Пєсков заявив, що росія подумає про це.

Президент США Дональд Трамп заявив, що Україна має погодитися на запропоновані кремлівським лідером переговори в Туреччині 15 травня, хоча вони й не передбачають укладення 30-денного перемир'я. «Президент росії путін не хоче угоди про перемир'я з Україною, але натомість хоче зустрітися в четвер у Туреччині, щоб вести перемовини про можливе завершення кровопролиття. Україна має погодитися на це, негайно. Щонайменш вони зможуть з'ясувати, можлива угода чи ні, а якщо ні, то європейські лідери і США будуть розуміти, яка ситуація, і зможуть діяти відповідно», – зазначив Трамп. Водночас він додав, що вже має сумніви у можливості домовленості між Україною і рф.

Президент України Володимир Зеленський заявляв, що Україна готова до мирних переговорів у будь-якому форматі після встановлення повного і безумовного припинення вогню щонайменше на 30 днів. Наразі він очікує від рф припинення вогню від 12 травня та особисто чекатиме на путіна в Стамбулі 15 травня.

Лідери Франції та Німеччини також заявили, що перед початком перемовин від росії очікують згоди на припинення вогню. Такі ж сигнали пролунали від команди Трампа.

Завершилися розкопки в Пужниках

На Тернопільщині офіційно завершилася ексгумація в нині неіснуючому селі Пужники, під час якої виявили останки 42 людей. Однак точна кількість загиблих осіб, їхня стать, вік і причини смерті стануть відомі лише після завершення антропологічних аналізів. Керівник польсько-української робочої групи з історичного діалогу, депутат Павел Коваль заявив, що ексгумації в Пужниках є проривом у відносинах між країнами.

Нагадаємо, спільна українсько-польська ексгумація в Пужниках розпочалася 24 квітня. Спеціалісти з обох країн розкопали братську могилу на краю вже неіснуючого села. Наразі всі останки зібрано і передано для проведення наступного етапу ідентифікації. Для того, щоб ідентифікувати останки, проводитимуть ДНК-тести. Вчені взяли з кісток загиблих генетичний матеріал, який пізніше буде досліджено в лабораторії в Щеціні.

Раніше польська сторона до початку робіт поінформувала Міністерство культури та стратегічних комунікацій України про те, що були взяті ДНК-тести від родичів, людей, які колись проживали на території села Пужники, щоб можна було ідентифікувати тих, хто загинув. Польська сторона пропонує робити ці дослідження спільно.

Також на місці захоронення спеціалісти знайшли багато різних артефактів, зокрема ґудзиків, черевиків, монет, хрестиків.

«Наразі є питання про те, чи це жертви періоду 1945 року або раніше. Оскільки, наприклад, місцева влада дала дозвіл на те, щоб ми зрізали 13 дерев, із них були дерева доволі старі і деякі останки були знайдені в корінні цих дерев. Отже, мова може йти як про людей, які були поховані в 1945 році, так і про людей, які були поховані раніше, тому що ці пошукові роботи тривають саме на території старого цвинтаря. Відповідно, це предмет для досліджень», – зазначив заступник міністра культури України Андрій Наджос.

1 млрд євро кредиту з прибутків від заморожених активів рф

Європейська комісія здійснила виплату четвертого траншу макрофінансової допомоги Україні на суму 1 млрд євро у межах ініціативи G7 Extraordinary Revenue Acceleration («Надзвичайного кредиту на підтримку України»), яка передбачає надання Києву фінансових ресурсів коштом прибутків від заморожених активів росії.

У Єврокомісії наголосили, що символічно виплата 1 млрд євро траншу макрофінансової допомоги Україні збігається з Днем пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

eprasa.pl 64044cd663

Загалом макрофінансова допомога становить 18,1 млрд євро і є внеском ЄС в ініціативу G7 під назвою Extraordinary Revenue Acceleration (ERA), яка в цілому має на меті надати Україні близько 45 млрд євро фінансової підтримки.

Ці кредити мають бути повернені за рахунок доходів від заморожених державних активів росії в ЄС. З цією виплатою загальний обсяг кредитування України від Комісії у межах цієї програми у 2025 році досяг 6 млрд євро.

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль заявив, що ці кошти будуть спрямовані на покриття критично важливих видатків бюджету та зміцнення держави.

«Цей транш – частина справедливого та послідовного підходу: агресор має заплатити за руйнування, які він приніс на нашу землю. Очікуємо на наступний крок – повної конфіскації активів і посилення санкцій у відповідь на звірства росії», – написав він.

Також у заяві наголосили, що Єврокомісія готова за потреби здійснити авансове фінансування в межах внеску ЄС в ініціативу ERA.

Нагадаємо, у 2024 році G7 погодила спільне надання Україні позики на $50 млрд за рахунок активів рф: кошти надаватимуться формально як кредит, але погашатимуться за рахунок доходів від заморожених російських активів.

Наприкінці грудня 2024 року Україна отримала від США перший транш із запланованих $20 млрд американського внеску, а у січні 2025-го – перші 3 млрд євро від ЄС. 9 квітня ЄС перерахував Україні третій транш кредиту у розмірі мільярда євро в межах ініціативи «Надзвичайного кредиту на підтримку України».

Євросоюз виділить 1 млрд євро на закупівлю української зброї

Про це у Варшаві під час пресконференції за підсумками неформальної зустрічі міністрів закордонних справ країн Євросоюзу заявила висока представниця ЄС із зовнішніх відносин й політики безпеки Кая Каллас.

«Завтра ми їдемо в Україну і будемо готові надати 1 мільярд євро для української оборонної промисловості. Це дуже важливо для України. Також завтра ми дамо остаточне політичне ухвалення для створення Трибуналу з воєнних злочинів та злочину агресії. Не буде жодної безкарності, буде відповідальність за злочини, що були скоєні, також для тих, хто у дійсності розпочав цю війну», – зазначила Каллас.

Ймовірно, йдеться про виділення на виробництво української зброї 1 млрд євро з доходів від заморожених російських активів, про що у квітні повідомляла посол ЄС в Україні Катаріна Матернова. У 2024 році Євросоюз таким чином виділив на закупівлю української зброї 400 млн євро.

Раніше єврокомісар з питань оборони та космосу Андрюс Кубілюс заявив, що Євросоюз може подвоїти військову допомогу Україні у 2025 році, надавши велике замовлення українським заводам, які виробляють зброю вдвічі дешевше, ніж західні оборонні корпорації.

Загалом західні партнери вже профінансували замовлення української зброї на понад 1,5 млрд дол.

Україна може відмовитися від прив'язки до долара на користь євро

Національний банк України вивчає можливість перейти від орієнтації на долар до прив'язки гривні до євро. Серед причин – тісніша співпраця з Європейським Союзом, нестабільність на світових ринках і ймовірне розділення глобальної торгівлі.

Наразі долар залишається основною валютою для валютних інтервенцій НБУ, але частка операцій у євро помірно зростає в більшості сегментів ринку.

Україна очікує вступу до Євросоюзу до 2030 року. За аналогією, Молдова вже цього року перейшла на євро як референсну валюту.

НБУ прогнозує, що завдяки євроінтеграції та поступовому відновленню економіка зростатиме на 3,7-3,9% у найближчі два роки. Але подальші перспективи залежать від розвитку війни.

«Швидке завершення війни однозначно було б позитивним сценарієм для економіки, якщо воно включатиме гарантії безпеки для України», – зазначив голова НБУ Андрій Пишний. Водночас він наголосив, що позитивні ефекти можуть проявитися не одразу.

Цього року Україна очікує отримати 55 млрд дол зовнішньої допомоги. У 2026 році, за словами Пишного, очікується 17 млрд дол, а у 2027-му – 15 млрд дол.

Зеленський ввів санкції проти Арестовича та інших блогерів

Президент України Володимир Зеленський ввів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони від 1 травня 2025 року про запровадження персональних санкцій щодо низки публічних діячів, серед яких зокрема колишній позаштатний радник голови Офісу президента Олексій Арестович, політолог Костянтин Бондаренко та блогер Мирослав Олешко. Також під санкції потрапило ще близько 70 осіб. Санкції передбачають, зокрема, позбавлення державних нагород України чи інших форм відзначення, блокування активів, заборону поширення медіа на території України тощо.

Платформа YouTube заблокувала канал Олексія Арестовича, а також ще кількох осіб, які перебувають під санкціями РНБО. Серед них – канали Костянтина Бондаренка, Дмитра Васильця, Анастасії Кашеварової (включно з проєктами DailyStorm і This is media) та Павла Оніщенка. Раніше були також заблоковані канали Олександра Шелеста та Вадима Карасьова. Усі згадані акаунти наразі недоступні для перегляду на території України.

У Києві пройшов фестиваль «Книжкова країна»

Захід тривав у столиці країни з 24 квітня до 27 квітня на ВДНГ, його відвідали 72 500 людей. Загалом на події продали близько 90 000 книг на загальну суму 28 млн грн. Серед гостей було багато молоді: понад третина від всіх відвідувачів – це школярі та студенти, найбільше з Києва і Київської області. На заході були представлені видавництва «Книгарня Є», Yakaboo, Vivat, КСД, «Видавництво Старого Лева» та інші.

На «Книжковій країні» також провели благодійні ініціативи: для підтримки військових і їхніх родин, проводив збори також Фонд Сергія Притули.

Наступна «Книжкова країна» запланована 25-28 вересня.

eprasa.pl 64044cd663

Марта ЛЕВОСЮК-ОЛІЙНИК
Фото авторки статті

12-й Міжнародний фестиваль «Схід-Захід» у Кракові

Відбувся вже 12-й фестиваль українського театру в Кракові під назвою «Схід-Захід», організований Фондом масових видовищ, керівницею якого є Надія Мороз-Ольшанська. Цього року 7-12 квітня на сценах театрів «Ґротеска» й КТО було представлено 18 вистав. Театральні групи приїхали з багатьох міст України, Польщі та Литви. Публіка, як завжди, не лишилась осторонь, зали були переповнені. Вистави також притягнули польську аудиторію, і спеціально для неї підготували субтитри.

Переглянути українські спектаклі на польській сцені – це неймовірна нагода побачити чим живе Україна, де не буваємо на щодень. Це подарунок, який дуже рідко можемо отримати. Тому такий шанс не варто упускати. Наступний фестиваль – за рік, але вже плануйте, щоб неодмінно його відвідати.

Я мала нагоду поговорити з режисером спектаклю «Украдене щастя» Станіславом Садаклієвим з Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка, а також з Олександром Гришковим, директором Луганського обласного академічного українського музично-драматичного театру, котрий тепер діє в Сумах через бомбардування їхнього рідного будинку росіянами. Луганський режисер та актори приїхали до Кракова зі спектаклем «Лавина».

Марта Левосюк-Олійник: Чому саме тепер ви вирішили поставити п'єсу «Украдене щастя»? Чи зараз, під час війни, відіграє вона якусь особливу роль для суспільства?

Станіслав Садаклієв: Цю п'єсу ми поставили перший раз у 2021 році. Іван Франко є геніальним письменником, і вважаю, що саме «Украдене щастя» стало найбільш потужною п'єсою в українській класиці. Тема вічна – кохання, любов, зрада. Для мене – щастя насправді украдено в усіх трьох. А чому вона може бути актуальною тепер? Часи важкі, часи війни, головним залишається одне – кохання. Кожен його прагне, кожен шукає, бо інакше, за що ми воюємо? Для того, щоб бути щасливими. Тому вистава прямо не пересікається з тематикою воєнною чи сьогоденням, але, може, пересікається глибше з якимись тонкими гранями людської душі. Там, де ми виступали: чи в Черкасах, чи у Львові на фестивалі театрів «Золотий лев», чи на кропивницькій сцені, – вона вражає кожного глядача й чіпляє серце кожного.

М. Л-О.: Чи працюєте тепер над новою театральною виставою і чи думали презентувати її у формі онлайн, щоб була більш доступною для глядачів?

С. С. : Так, зараз плануємо роботу над виставою «Одруження» Миколи Гоголя. Але у нас є такий маленький момент, тому що керівник нашого художнього театру звільняє художниць, і нам немає з ким працювати, немає з ким робити виставу, на жаль. Колектив повстав проти цього рішення. Я сподіваюсь, що художниці залишаться з нами, в нашому театрі. Щодо показу онлайн ми контактували з платформою «DRAMOX»*, проте існують суто юридич-

eprasa.pl 64044cd663

ні моменти. Сподіваюсь, що керівництво все вирішить і наші вистави з'являться на цій платформі. Ми прагнемо гастролювати частіше по Україні та за кордоном, і власне в Польщі. Готові до всіх пропозицій, запрошень до будь-яких міст. Якщо буде фінансова підтримка, то, думаю, все можливо.

М. Л-О.: П'єса, яку ми щойно побачили на сцені під назвою «Лавина» Тунджера Джюдженоглу, турецького драматурга, показує казковий, вигаданий світ, де протягом дев'яти місяців на рік люди живуть під загрозою виверження лавини. І тільки протягом трьох можуть бути голосними й радіти щоденному життю. Чи цю п'єсу можемо якось відчитати для себе, чи має вона приховане друге значення, чи це, однак, лише казка для дітей?

Олександр Гришков: Кожен глядач може в ній відкрити щоденне життя, з яким змагається, труднощі, які нас приголомшують, гнітять – війна, страх перед боротьбою за своє. І так, як молодята в п'єсі, очікуючи от-от на народження першої дитини якраз у час загрози лавини, ведучи боротьбу за те, щоб дитина могла народитись, ми можемо знайти в собі силу воювати за своє: своє життя, майбутнє наших близьких і родин, за правду і свободу також нашого народу. Кожен з нас мусить віднайти в собі цю міць та відвагу, яка буде рухати вперед, буде надавати нам впевненість у правильності нашої мети.

М. Л-О.: Ми дуже радіємо, що можемо приймати український театр в Польщі, тут, у Кракові. В час, коли в Україні триває війна, можливість вийти в театр дуже ускладнена. Чи маєте змогу скористатись із переваг інтернету, записувати ваші п'єси й надавати доступ до них у мережі? Тоді не тільки мешканці України, але також всі за кордоном могли б пізнавати наше театральне мистецтво.

О. Г.: В Україні є портал з онлайн-виставами «DRAMOX». Однак це не передасть почуттів, які виникають під час перегляду п'єси на живо. Це контакт з акторами та їхніми почуттями, але також зв'язок їх із публікою. Такого не можна передати за допомогою камери. Ми дуже стараємось, щоб театри діяли попри війну й бомбардування. Ми вже навчились в таких обставинах працювати. Сцени українських театрів – у сховищах. Даємо людям причину вийти з дому і поринути в інший світ – світ, створений на сцені. Це дуже важлива роль, яку виконує театр для людей, – зменшення страху та відведення думок від жахіть і турбот щоденного життя. Це дуже потрібне.

М. Л-О.: Як сталось, що луганський театр опинився в Сумах?

О. Г.: Наш театр ми втратили двічі. Вперше – наш луганський, вдруге – в Сіверськодонецьку після повномасштабки. На щастя, ми опинились в Сумах, і тут разом із Сумським національним академічним театром та його акторами творимо гарні спектаклі. Це вигідно також їм з огляду на відсутність часом потрібної кількості акторів з причин війни. Підтримуємо одне одного. Актори вчаться у своїх колег, відвідуємо їхні п'єси, а вони – наші. Це додає сил до подальшої праці. Рухаємось далі з новою силою.

М Л-О: Над якою п'єсою тепер працюєте?

О Г: Це буде п'єса Вільяма Шекспіра «Багато галасу з нічого».

***

Через два дні після виступу Луганського театру з Сум росіяни обстріляли це місто, внаслідок чого було багато постраждалих і загиблих. ●

*DRAMOX – це онлайн-театр з найбільшим вибором театральних вистав, доступ до яких можна отримати за щомісячну оплату. Проєкт передбачає, що половина передплати повертається в театри, існує можливість додатковими внесками підтримати улюблених виконавців. DRAMOX має також пропозицію для шкіл з театральними виставами, які створено на основі текстів обов'язкової шкільної програми. Заходьте на сайт і підтримуйте український театр (dramox.com.ua).

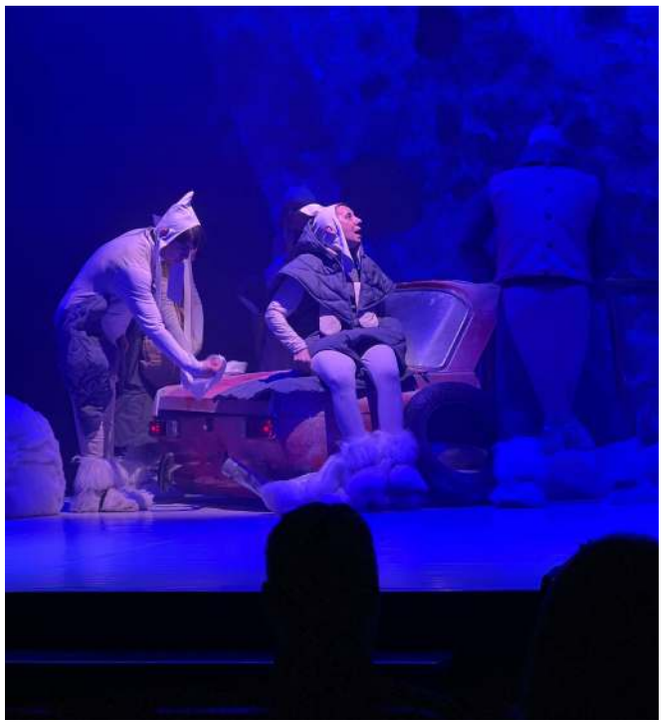

eprasa.pl 64044cd663

Степан МІГУС
Фото автора статті

Акція «Вісла» – відзначення в Ольштині 78-х роковин злочинної депортації

28 квітня 1947 року о четвертій годині ранку розпочалася організована комуністичною владою ПНР злочинна акція «Вісла» – найбільша депортація у світі, що відбулась майже через два роки після закінчення ІІ Світової війни. Комуністична Польща, не без натхнення більшовицької москви, депортувала тоді своїх же громадян, українців за національністю. Їх вивозили на північні й західні території Польщі, зокрема до колишньої Східної Пруссії, тобто післявоєнного Ольштинського воєводства, а нині – Вармінсько-Мазурського.

Саме туди насильно, під дулами автоматів понад двадцяти тисяч військових різних формувань, комуністичних спецслужб, цивільних адміністрацій вигнано чи не найбільше українців, які лишалися після подібних депортацій до України в 1946 році, коли до радянської «країни щастя» з одвічної отчини вивезли близько 400 тисяч українців. З майже 150 тисяч українських мешканців, які залишилися жити на своїх прабатьківських землях, понад третина 1947 року потрапила на Вармію і Мазури. І у 1946 році, і роком пізніше йшлося про масову етнічну чистку. Її було розраховано на те, що по українцях як нації вже після двох десятиліть не залишиться й сліду. Та сталося не так, як бажали комуністичні злочинці.

Цьогоріч у понеділок, 28 квітня, в 78-мі роковини з початку депортації, яку названо акцією «Вісла», в ольштинському катедральному соборі глава Ольштинсько-Ґданської єпархії єпископ Аркадій Трохановський провів у співслужінні з протоієреями, парохом отцем Іваном Галушкою та отцем Станіславом Тарапацьким, службу божу за постраждалих від цього злочину. Після служби перед пам'ятником жертвам акції «Вісла» відбулася панахида, її учасники запалили поминальні лампадки.

– Сьогодні, коли згадуємо наших дідів, батьків, тих, хто ще живий, – усім їм дякуємо, що в них було сильне почуття своєї віри й велике відчуття своєї української ідентичності. Дякуємо і за те, що вони, попри всі труднощі, з котрими довелося змагатися, передали нам цю віру і любов до нашої церкви, якої тоді насправді не було. Вони передали нам також любов до рідної мови. Завжди нагадували своїм дітям, щоб говорили рідною українською. Ми з часом ще більше повинні пам'ятати про те, що вони нам постійно нагадували, і, можливо, нагадують кожного дня. Час також показав, що багато людей асимілювалося. Але сьогодні дуже важливим є надалі пам'ятати про завдання, які стоять перед нашою меншиною. Ми як українці маємо дбати про нашу довгу, часто трагічну, історію, про нашу віру, мову. Ми маємо дбати про добре ім'я України та кожних українки й українця. Це дуже важливо у час, коли досвідчуємо все те, що діється у світі, а передусім Україні, яка воює за свою та європейську незалежність. Українська меншина отримала ще одне завдання – уміти об'єднувати український народ, а в нашому храмі – об'єднувати українців з різних церков, різного віросповідання. Чому? Зацитую слова Блаженнішого: «Тому, що ми найбільш українська церква». Маємо робити все, щоб не загубити нашої української ідентичності.

Ольштинська греко-католицька спільнота разом з Ольштинським відділом і місцевим гуртком ОУП постійно пам'ятають та дбають про те, щоб вшановувати пам'ять тих, хто зазнав депортацій, був запроторений до колишнього філіалу німецько-фашистського концтабору Аушвіц-Біркенау в Явожні, пройшов комуністичні тюрми, післявоєнні знущання на місцях вимушеного переселення. До 60-річчя акції «Вісла» у храмі було встановлено пам'ятну дошку, а на 70-річчя перед церквою з'явився пам'ятний знак з символічними фрагментами залізничної колії та віршем Мілі Лучак про це страшне виселення. Поетеса сама ще дитиною зазнала те страхіття, потрапивши в околиці Оструди.

Цьогорічна скромна присутність мирян на молитовній зустрічі, присвяченій 78-м роковинам злочинної акції «Вісла», може свідчити про збайдужіння нащадків. Прийшло лише 34 особи. Серед них не було ні дітей, ні шкільної молоді й студентства. Варто, отже, нагадати про масштаб цієї трагедії українців та заподіяну кривду.

Для проведення депортацій було створено оперативну групу «Вісла», яка налічувала приблизно 21 тисячу військових. Офіційно операція тривала до 29 липня. Українців примусово виселили з їхніх етнічних територій і розпорошили по північній та західній частині Польщі. Під час акції озброєні підрозділи війська палили українські обійстя, грабували, руйнували церкви та цвинтарі українців. Від кінця квітня до липня 1947 року оперативна група «Вісла» провела 6357 бойових акцій, ліквідувала 1509 українців, підозрюваних в участі в повстанських загонах, заарештувала майже 2800 осіб, 3936 найсвідоміших українців та підозрюваних у співпраці з УПА ув'язнили в концтаборі Явожно. Серед них було 823 жінки, 27 священників. Унаслідок катувань загинуло близько 200 в'язнів. Декретом уряду ПНР від 27 серпня 1949 року українців позбавили права на господарства, з яких вони були силоміць вигнані, та на залишене там майно. ●

eprasa.pl 64044cd663

Перемишль, 06.05.2025

Про нашу спадщину, ідентичність і культуру:

відкритий лист до новообраної Головної управи Об'єднання українців у Польщі

Шановна Головна управо, дорогі друзі!

Перш за все, щиро вітаю вас з призначенням на чергову каденцію і бажаю успіхів, витривалості та ефективності у втіленні задуманих ідей! Минула каденція засвідчила, що, попри величезні труднощі, трагічні обставини та серйозні виклики, наша організація здатна діяти відповідально, мудро і з надією на майбутнє.

З дитинства я була залучена і набиралася досвіду в ансамблях, що діяли ще тоді при УСКТ і лігницькому 4-му Загальноосвітньому ліцеї. Протягом кільканадцяти останніх років займаюся архівацією і збереженням культурної спадщини нашої спільноти – української національної меншини в Польщі.

Ця спадщина є мені особливо близькою. Не маю сумнівів, що вона важлива також для вас – представників нащадків колишніх мешканців регіонів, де колись жила українська громада.

Я переконана, що як корінні українці – громадяни Польщі – ми маємо що запропонувати не лише для розвитку культури України, але також Польщі, а навіть Європи. Ми повинні зробити все можливе, щоб зберегти свою спадщину, дбаючи про місцеві традиції, естетику та пам'ять. Це наш обов'язок перед тими, хто майже 80 років тому був приречений на забуття й зникнення.

Сьогодні внаслідок війни у Польщі мешкає значно більше українців, ніж ще кілька років тому. Звісно, багато з них не залишаться тут назавжди, але останні три роки показали, що вони можуть розраховувати на нашу громаду й нашу організацію. Це не повинно – і не може – змінитися! Біженці повинні й надалі отримувати всю можливу підтримку, щоб – після, сподіваємося, переможного завершення війни – могли повернутися додому й відбудувати зруйновані московською навалою міста, села й культуру!

Я рада, що багато вчителів, інструкторів, вихователів з України активно долучаються до зміцнення української громади в Польщі. Багато з них мають вражаючий досвід й підготовку, завдяки чому можуть зробити вагомий внесок у культурну освіту дітей, молоді та дорослих. Їхня присутність також відкриває можливості для підвищення рівня знання української мови в нашій спільноті.

Втім – що зрозуміло – активісти й освітяни з України ґрунтуються на досвіді та матеріалах, отриманих в Україні або ще в УРСР. Це, разом із плином часу, відходом старшого покоління закерзонців – людей, які пам'ятають життя до переселень, – та зникненням пам'яті про власну спадщину й історію, ускладнює збереження нашого унікального характеру. Нам дедалі важче плекати власну пам'ять, особливо в сфері культури.

Я займаюся музичними та співочими традиціями української національної меншини в Польщі і з тривогою спостерігаю, як легко ми відмовляємося від того, що було для нас характерним, на користь загальнодоступного. У таких галузях, як музика, танець, хоровий спів чи театр, найбільш доступні – це популярні інтернет-матеріали. Вчителі, інструктори, а навіть батьки користуються зразками, фонограмами й освітніми матеріалами, розміщеними на українських сайтах. На жаль, естетика цих матеріалів часто-густо відрізняється від наших традицій – особливо у випадку дитячого репертуару, в якому зберігся дух так званого «совка». Наші діти переймають ці зразки. Багато дитячих і молодіжних колективів ведуть люди, які не мають належних знань чи інструментів для пошуку альтернатив, у результаті вони просувають чужу естетику нашій громаді.

Мені залежить, щоб мене правильно зрозуміли, тому хочу чітко підкреслити! Співпраця нашої меншини з особами з України, зокрема в культурній сфері, дуже цінна! Вона допомагає нам відчути себе частиною цієї глибокої ідентичності – України з її багатовіковою історією, мовною самобутністю, культурним багатством та різноманіттям.

Особливо бачу великий потенціал в мовній освіті – завдяки контакту з живою українською мовою ми всі її удосконалюємо.

Однак ця своєрідна інтеграція не може будуватися на відмові від власної спадщини. За винятком лемківської громади, регіональна різноманітність майже зовсім зникла. Торік ми з ансамблем «Краєчка» брали участь у перегляді в Ельблонзі, два роки тому – в Кошаліні. З-поміж кількох десятків колективів лише три представили локальний репертуар. Лише один народний ансамбль, а в другому заході – два, співали під акомпанемент живої капели; решта використовувала фонограми, створені на синтезаторах, у манері, популярній ще в Радянському Союзі. Лише два колективи виконували регіональні танці.

І знову, щоб уникнути непорозумінь, хочу наголосити: я не критикую колективи, які використовують репертуар з України! Він є важливим, хоча б тому, що дозволяє членам нашої громади відчувати єдність із народом українським! Також не ставлюся критично до популярних жанрів – адже в культурі є місце як для фольку, так і для автентичної реконструкції, естради, альтернативи чи сучасних творів. Єдиний напрям, якому не повинно бути місця в нашій культурно-освітній діяльності, це художні форми в стилі так званого «совка», тобто естетиці, яку впродовж багатьох років формував і насаджував нам наш ворог.

Те, чого бракує в нашій діяльності, а як наслідок і на наших сценах, це відсутність звернення до того, що мало б бути для нас очевидним, – звернення до спадщини, яка є нам найближчою й найдорожчою і яка без нашої свідомої підтримки просто зникне. Бракує промоції та посилань на спадщину Надсяння, Лемківщини, Бойківщини, Холмщини й Підляшшя.

Як Об'єднання українців у Польщі ми маємо обов'язок дбати про спадщину наших предків – просувати наші цінності, передусім у нашому середовищі, але також представляти їх ширше. Існує багато сфер, у яких ми можемо це робити. Багато хто знає мене як людину, що займається популяризацією народних традицій – особливо музичних.

12.

eprasa.pl 64044cd663

Продовження з 11 сторінки

Вважаю, що традиційна музика, спів, усні перекази і обрядовість можуть бути не лише самостійною цінністю, а й джерелом натхнення для нових форм – театральних, хорових, а навіть рокових. І маємо кілька успішних проєктів у цій сфері, таких як театр «Повернення», рок-гурти «Кривода» чи «Вовча Зграя».

Мій лист – це не лише заклик підтримати народну культуру. Це також заклик підтримувати нових творців, митців, учителів та інструкторів, які прагнуть черпати з історії своїх предків і місцевих традицій, щоб на цій основі створювати нову якість.

Першим і абсолютно необхідним кроком у цьому напрямку повинна стати інтеграція середовища керівників колективів, інструкторів, хормейстерів, режисерів тощо – тобто осіб, які щодня, часто на громадських засадах, працюють на благо української культури в Польщі. Я не пригадую, щоб коли-небудь відбулася така зустріч для обговорення проблем, потреб і перспектив. Така інтеграція повинна отримати підтримку Правління ОУП – і про це я прошу. Це був би перший крок до розуміння, де ми є, куди прямуємо і які в нас виклики та пріоритети на майбутнє.

Ми повинні почати підтримувати тих, хто працює з українською культурою в Польщі (особливо з дітьми та молоддю), у здобутті якісних матеріалів та засобів для подальшої роботи. Нам треба, щоб ми, які працюємо на благо української культури, знали, як працювати, щоб вирізнятися. Як створити привабливу пропозицію як для польської, так і для української аудиторії. Адже наш власний репертуар – це також цікава пропозиція саме для громадян України! Багато хто з нас стикався з ситуацією, коли українці, що приїжджають до Польщі, навіть не знали, що тут живе кількадесят тисяч українців – польських громадян, предки яких віками мешкали на території сучасного регіону південно-східної Польщі! Наш обов'язок – подбати про культурну пропозицію, яка презентуватиме цю спадщину.

У нашій культурі багато явищ, унікальних у європейському масштабі, вони можуть стати візитівкою нашої громади. Вірю, що ми можемо ініціювати включення деяких культурних прикладів до списку ЮНЕСКО, наприклад, популярних колись на наших теренах великодніх пісень, хороводів і музичних ігор – так званих «гаївок». Чи знаєте, що у Національному переліку нематеріальної культурної спадщини Польщі є 112 позицій, з яких лише дві стосуються української меншини: лемківські кривульки та ткацькі традиції Підляшшя? Хоча й у першому, й у другому випадку важко знайти згадку про українську спадщину. Тим часом лише Надсяння має чимало обрядових традицій – весільних, великодніх – які могли б стати нашим «експортним продуктом».

Останній успіх перемиської публікації Музична Антологія Надсяння – головна нагорода в конкурсі на найкращу традиційну музичну публікацію 2024 року «Фонограма Джерел» – доводить, що локальні традиції можуть бути цікавими й поза межами нашого середовища. Ця нагорода має зміцнити нас у переконанні, що нам нема чого соромитися – навпаки! Ми маємо щось, чим можемо реально збагатити культуру всього регіону.

Дякую за увагу і ще раз зичу успіхів у новій каденції!

Тетяна ЧОРНА-НАКОНЕЧНА

ПОДІЇ

Ігор ВИННИЧЕНКО
Інститут досліджень діаспори

Воєнна еміграція під увагою науковців

Кількість зареєстрованих українських воєнних мігрантів, що виїхали з України під час «гарячої фази» російсько-української війни, станом на 31 грудня 2023 року становила в країнах Європейського Союзу 4,3 млн. осіб. Велика кількість українців емігрувала до інших держав. Зважаючи на це (і не лише), 25 квітня відбулась – ініційована кафедрою країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Інститутом досліджень діаспори (ІДД) – міжнародна науково-практична конференція «Воєнна еміграція (п'ята хвиля): надовго чи назавжди?».

Темами (секціями) заходу її організатори визначили такі: «Воєнна еміграція як явище та наукова дефініція», «Міграційні кризи, спричинені війнами та військовими конфліктами», «Воєнні мігранти: світовий досвід та українські особливості», «Регіональні особливості еміграції упродовж лютого 2022-го – березня 2025-го», «Обсяги воєнної еміграції в оцінках держави Україна та міжнародних організацій», «Країни прихистку українців: заходи з підтримки, інтеграції та їхня ефективність», «Зарубіжний досвід повернення своїх громадян: державна та регіональна політика, заходи, результати», «Що стоїть на заваді поверненню в Україну воєнних емігрантів?» та «Міністерство національної єдності України: моніторинг діяльності, ефективність заходів, невикористані можливості».

З вітальними словами до учасників конференції звернулись декан географічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка проф. Сергій Запотоцький, декан філософського факультету Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна проф. Іван Карпенко, ректорка Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка проф. Марина Гриньова, ректорка Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського проф. Наталія Лазаренко, директорка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України проф. Лариса Лук'янова.

У своїй доповіді на пленарному засіданні Голова Союзу Українок штату Вікторія (Австралія), віцепрезидентка Світового конгресу українців у країнах південної, південно-східної Азії, Австралії, Нової Зеландії, Туреччини і Лівану Наталія Пошивайло-Таулер висвітлила регіональні особливості української воєнної еміграції до Австралії в 2022–2025 роках, розповіла про виклики адаптації, біль розлуки й надії на повернення додому наших співвітчизників.

Друга пленарна доповідачка – аспірантка кафедри української літератури Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка Віта Кривчун – привернула увагу учасників до непересічної долі Олени Звичайної (уроджена Олена Дельгівська), яка перекликається з сьогоденням.

eprasa.pl 64044cd663

Різні аспекти зазначених тем висвітлили учасники секційного засідання: виконувачка обов'язків завідувачки кафедри економіки України Львівського національного університету імені Івана Франка проф. Маріанна Кічурчак («Тенденції міграції людського капіталу з України до країн ЄС під впливом війни»), доцентка кафедри історії Центральної та Східної Європи КНУ імені Тараса Шевченка Світлана Мотрук («Формування іміджу українських біженців війни в Чеській Республіці: передумови та чинники»), доцентка, запрошена науковиця Фрайбурзького університету Лариса Хомич («Ukrainian forced migrants in Germany: support measures and the integration process»), доцентка кафедри українознавства Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна Руслана Мариняк («Підтримка українських біженців у межах спільноти «UKRAINE-HILFE KOBLENZ E. V.UA»), доцентка кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка Наталія Терес («Досвід Литовської Республіки з організації прийому та підтримки біженців війни з України»), доцент факультету державних та економічних наук Українського Вільного Університету Геннадь Побережний («Спроба визначення явища воєнної еміграції»), аспірант Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України Василь Стішов («Еміграція та обсяги вимушених переселенців із України до Федеративної Республіки Німеччина під час російсько-української війни»), доцент кафедри всесвітньої історії і міжнародних відносин, керівник Українсько-Балтійського центру Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Віталій Тучинський («Українці в Ірландії»), доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум», стипендіатка програми Жана Моне Центру міграційної політики Європейського університету Флоренції Марина Кеда («Migration issues in European cultural policy documents»), професор кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини Геннадій Балабанов («Роль Німеччини як країни прихистку біженців із України»), аспірант кафедри історії світового українства КНУ імені Тараса Шевченка Іван Фечко («Формування нової української еміграційної хвилі до Латинської Америки в умовах російського вторгнення з 2014 року»), викладачка Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука Олена Романова («Соціально-антропологічні виміри існування українських мігрантів під час воєнних потрясінь 2022-2025»), аспірант Інституту демографії та проблем якості життя НАН України Вадим Пошелюжний («Воєнна еміграція та її вплив на систему охорони здоров'я в України»), доцентка кафедри етнології та краєзнавства КНУ імені Тараса Шевченка Наталія Кузіна («Досвід Норвегії з допомоги українським воєнним емігрантам»), доцентка кафедри українознавства Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна Наталя Аксьонова («Життєві стратегії українців у еміграції після Першої світової війни за спогадами Надії Суровцової»), викладач КЗО «Полтавський базовий медичний фаховий коледж» Полтавської обласної ради Андрій Янко («Міграційні кризи стародавнього світу: урок для сьогодення?»), доцент кафедри країнознавства та туризму КНУ імені Тараса Шевченка Ігор Винниченко («Міністерство національної єдності України: запитання без відповідей»).

Становищу наших співвітчизників у Польщі присвятили свої студії проф. Лариса Лук'янова («Українські військові мігранти на ринку праці Польщі: можливості, шанси і обмеження») та ад'юнктка Університету Анджея Фрича Моджевського в Кракові Світлана Чугаєвська («Peculiarities of adaptation and integration of forced Ukrainian migrants in Poland»).

Збірку матеріалів конференції, яка міститиме й тези понад 70 науковців (у тому числі із США, Австралії, ФРН, Польщі, Чехії, Люксембургу), незабаром буде розміщено на сайті географічного факультету КНУ.

Усі заходи, які ініціюють ІДД та столичний Шевченків університет, мають статус науково-практичних. Проте, на жаль, вже стало практикою ігнорування їх урядниками, яких організатори запрошують до участі і хто, самоочевидно, лише виграв би від цього – передовсім завдяки огрому озвученої цікавої інформації і можливості отримати відповіді від авторів відповідних студій.

Принагідно: тези 14 наукових співробітників Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної Академії наук України – чи не єдиної в країні профільної наукової інституції – міститимуться в зазначеній збірці конференції. ●

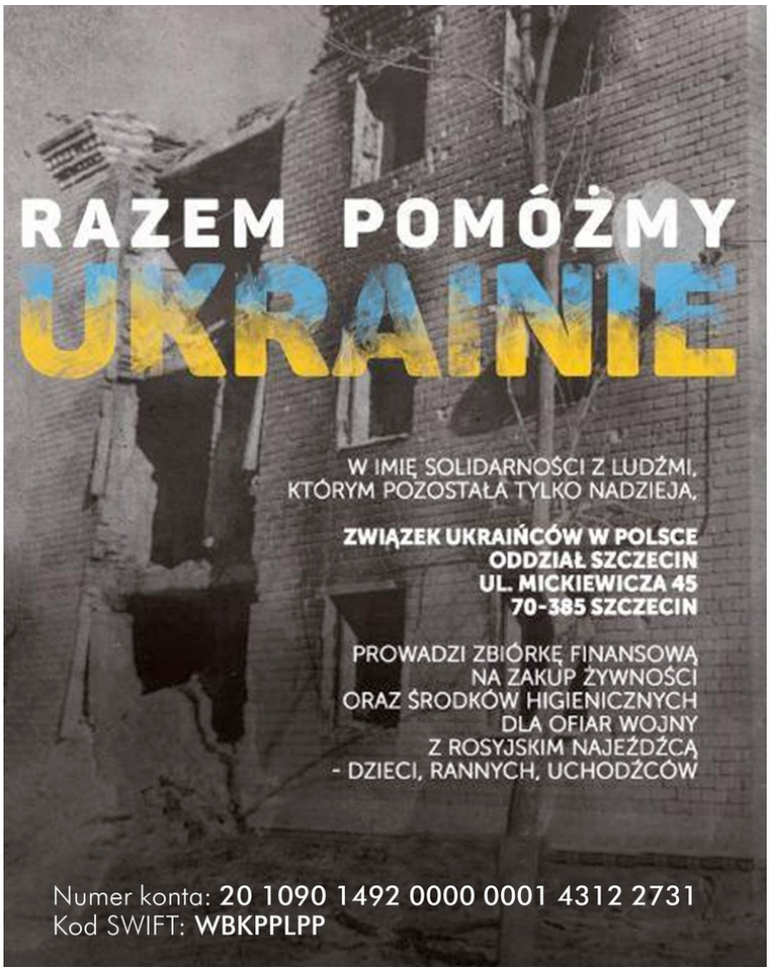

eprasa.pl 64044cd663

Юлія КАМІНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Людський біль пропускав крізь своє серце

Його сміливо можна назвати майстром експресіонізму в літературі, він не просто писав, він сам проживав моменти психологічного напруження та душевного збентеження, досягаючи художньої вишуканості і колориту образу у своїх лаконічних оповідях. Завжди переймався драматичною і трагічною долею селян, писав не вигадані, а пережиті історії, у яких до болю гостро змальовував достовірні деталі селянського побуту. Його все життя не полишало бажання «сказати людям щось таке сильне і гарне, що такого їм ніхто ще не казав».

14 травня 1871 року в селі Русів (нині Снятинський р-н, Івано-Франківська область) у родині заможного селянина народився Василь Стефаник. Предки були маєтними і добрими господарями на своїй землі – мали багато худоби та орних земель. Дід Теодор мав дуже жорстокий і нелагідний характер. Батько Степан разом із працелюбністю та підприємливістю успадкував від свого батька жорсткість характеру і вимогливість. А от Василь вирізнявся тонкою організацією душі, сентиментальністю і вразливістю – ці риси йому передались від мами Оксани, яка огортала хлопчика своєю ніжністю і любов'ю. В родині було ще двоє синів – Володимир та Юрій, а також дві доньки – Марія та Параска. Старшого сина Василя віддали в науку до школи у Русові, а наступного року батько перевів його до міської школи у Снятині. Батько хотів, щоб Василь був грамотним і освіченим, не простолюдином. Тож амбіційно наставляв сина: «Паном будеш!» Далі була польська гімназія у Коломиї. Нелегко звикав Василько до нового, зовсім іншого життя і навчання. Нерідко чув насмішки й кепкування з боку вчителів та учнів щодо свого хлопського походження. Дуже боляче і гірко було маленькому Василю від такого ставлення. Але він терпів і навчався. Окрім іноземних мов, історії, математики, вивчали в гімназії також українську літературу. Тут він познайомився з творами Юрія Федьковича, Григорія Квітки-Основ'яненка, Панаса Мирного, Марка Вовчка, знайшов єдиний на всю Коломию «Кобзар» Тараса Шевченка. В гімназії 17-річний Стефаник почав писати перші вірші, тут же пізнав і друзів на все життя – Ганну Павлик і Леся Мартовича, з якими організував 1890 року таємний український гурток, де проводили громадську діяльність, читали заборонену українську літературу.

Василь Стефаник

Краківський період і доленосні знайомства

1892 року Василю довелось пережити першу серйозну втрату близької людини – померла його старша сестра Марія, з якою в нього були дуже теплі й щирі відносини. Того ж року Стефаник склав випускний іспит (матуру) у гімназії та за настановою батька вступив до Ягеллонського університету у Кракові на медичний факультет. 21-річний Василь Стефаник вигідно вирізнявся своєю зовнішністю з-поміж студентів: він мав чорняве густе волосся, гарну поставу, правильні риси обличчя, шляхетні манери, розмовляв покутською говіркою, що звучало з його вуст дуже природно. Тож зараз про нього сказали б – яскрава і харизматична особистість. Однак до медичного фаху Стефаник зовсім не мав схильності: «З тією медициною вийшло діло без пуття». Під час перебування у Кракові Василь натомість відкрив для себе яскраві обрії культурного життя – відвідував театри, мистецькі імпрези та художні виставки, поринув у вир політики, став активним громадським діячем. Краків був потужним центром європейської культури. На гастролі до міста приїжджала тоді молода оперна співачка з Галичини Соломія Крушельницька. Вона помітила імпозантного студента-медика, який бував на всіх її виступах у Кракові та у Львові. Це була взаємна симпатія двох натхненних, тонко й високоорганізованих молодих людей.

У 1893-1899 роках Стефаник тісно співпрацював з ідейними та сміливими Лесем Мартовичем і Марком Черемшиною – молодими літераторами-модерністами. Їхні перші кроки у літературі і, так би мовити, письменницький почерк сформувались під впливом Івана Франка, з яким Стефаник приятелював упродовж усього життя. Ця Покутська трійця, як символічно їх назвали, започаткувала новий стиль оповіді в літературі – новели та етюди.

Було ще одне доленосне знайомство на життєвому шляху Стефаника. Навесні 1895 року у Кракові відбувався урочистий вечір на честь пам'яті Тараса Шевченка. Зі вступним словом виступав Василь Стефаник. Серед запрошених було подружжя молодих лікарів – Вацлав і Софія Морачевські. 23-річний Стефаник справив на них сильне враження і вони захотіли познайомитись з ним ближче. Поляк Вацлав Морачевський, хімік, лікар, а ще літературний та музичний критик, знавець і шанувальник мистецтва, зокрема українського. Його дружина, українка, Софія Окуневська, перша дипломована жінка-лікарка в Австрійській імперії. Це знайомство переросло згодом у велику дружбу. Морачевський побачив у Стефаникові величезний талант, він спонукав його писати. Згодом він увів Стефаника у коло модних

eprasa.pl 64044cd663

польських літераторів, познайомив зі Станіславом Пшебишевським, польським письменником, критиком, легендою європейської літератури, який високо оцінив здібності молодого письменника. Він дуже образно висловлювався про Василя: «Це поет крапки, коми, звуку, що здійснює ювелірну роботу». Твори Стефаника перекладають польською мовою і друкують у польських популярних виданнях.

Політична діяльність і розквіт літературного таланту

1895 року у Кракові розпочалася виборча кампанія до Сейму. Василь бере участь у ній як агітатор. Він їздить по селах, бачить скруту, приниження людей і суцільну несправедливість. 1897 року Стефаника знову затягує політика – тепер вибори вже до віденського парламенту, куди висувався Іван Франко від радикальної партії. Ці вибори були цинічними і брутальними. Стефаник висловився щодо них так: «Наша ціла політика – трагікомічна».

Вже наприкінці 1897 року у чернівецькій газеті «Праця» було опубліковано сім новел, що згодом увійшли до першої друкованої книги письменника «Синя книжечка». У 1900 році виходить друга збірка Василя Стефаника «Камінний хрест», в якій автор виступає справжнім літописцем, показуючи долю перших українських емігрантів, що змушені були відірватись від рідного ґрунту, прадавніх українських традицій і вирушити в далекі світи. Злидні й нестатки гнали їх з дому та давали сподівання на краще майбутнє їхнім дітям. Стефаник зумів акумулювати глибину настроїв, які переживала Галичина наприкінці XIX-XX століть.

Рідний батько не міг і не хотів зрозуміти сина, бо прагнув бачити в ньому «пана доктора». Оскільки на навчання, яке не втілилось у професію, батько витратив чималі кошти, між батьком і сином упродовж життя були дуже натягнуті стосунки. У 1908 році в Галичині у зв'язку з новими виборами до віденського парламенту розгорнувся агітаційний рух, і селяни обрали Василя Стефаника депутатом. Протягом десяти років аж до розпаду Австро-Угорської імперії він представляв інтереси селян у парламенті. У цей період Стефаник припинив писати, а тим часом на його новели чекали. Коцюбинський звертався до Стефаника: «Не треба нам вашої політики. Пишіть новели».

І він писав. Він унікальним чином спонукав читача до роздумів – реальні події загортав у гостре, влучне, глибоке слово, іноді навіть розділові знаки створювали таку паузу, від доцільності якої – бігали мурашки по шкірі. Усі його новели – максимально наснажені в емоційному плані. Більшість творів Василь Стефаник написав з 1897 до 1901 року, а в 1916 році розпочався другий етап його творчості. Загалом він написав понад 70 новел. Серед них – «Катруся», «Новина», «Браття», «Вовчиця», «Людмила», «Каменярі», «Серце». Пізніше з'явилися пронизливо трагічні та особисто вистраждані збірки новел: «Синя книжечка», «Камінний хрест», «Дорога», «Моє слово», «Межа», «Побожна». Про Стефаника писали газети, запрошували до співпраці журнали, видавництва. Його твори перекладали російською, польською, чеською, німецькою, французькою та іншими мовами. Доля подарувала йому знайомство з геніальними постатями епохи, з якими він відчував спорідненість душ: Іван Франко, Ольга Кобилянська, Михайло Старицький, Михайло Коцюбинський, Борис Грінченко, Леся Українка, Олена Пчілка, Микола Лисенко.

Кохання і втрата найдорожчих

Ще одну непоправну втрату довелось пережити Василю – 1 січня 1900 року не стало мами – люблячої, чуйної, рідної... Доля відміряла їй лише 54 роки. На довгі 15 років замовк літературний голос Стефаника, його переповнювали щемливі спогади. «Я тепер нічого не роблю, цілий день і половину ночі я пригадую маму. Я знаходжу в цих спогадах стільки гарного і пречудового, стільки великого і глибокого, що мені ні науки, ні людей, а ні цілого світу не треба».

Тим часом у серці письменника оселилася найбільша любов. Після від'їзду з Кракова на батьківщину Василь завітав до сусіднього села Трійця і зупинився у священника Кирила Гаморака, якого знав з дитинства. Його старша донька Євгенія Калитовська полонила серце Василя, її він вважав своїм ідеалом жінки. Однак вона була заміжня і залишилась вірною своєму чоловікові. Згодом Василь Стефаник одружився з рідною сестрою Євгенії – Ольгою Гаморак. Її любов до Василя, навіть попри його залицяння до сестри, була справжньою, щирою, самовідданою. У них народилося троє синів – Семен, Кирило і Юрій. Однак доля страшним чином відбирала у Василя Стефаника його коханих жінок. За кілька років померла Євгенія, лише 10 років подружнього життя прожили вони з Ольгою, вона померла на 43-му році життя... Василь залишився сам з трьома маленькими синами, яких любив безмежно. Пізніше Стефаник так звертався до синів: «Хлопці! Ніколи не користуйтеся моєю Славою доброю чи злою! Бо нема в світі нічого більш жалюгідного, ніж діти, що ціле життя чіпляються за поли своїх батьків». Сини ставилися до батька з особливою пошаною та пієтетом, як до святині. Всі вони обрали літературний шлях у житті.

Упродовж Першої світової війни Василь Стефаник перебував у Відні як депутат столичної влади. Після завершення війни він повернувся до рідного Русова, де побачив розтрощені й понівечені хати та суцільний безлад. 1919 року його запросили до Києва у складі Галицької делегації на свято Соборності Східної та Західної України. Радянська пропагандистська система пропонувала Стефаникові співпрацю, солідну державну довічну пенсію, але він відмовився. Щойно довідався про штучно створений голод, він заявив консулу у Львові: «Не давайте мені нічого, бо я бачу, що Україна московська. А з мене ви вже москаля не зробите». Потім написав листа наркому освіти з відмовою від пенсії, закінчивши його словами: «А прихильником Великої України я був і буду».

Земний шлях Василя Стефаника перейшов у вічність 7 грудня 1936 року. Похований у рідному селі Русові. Попрощатися з ним прийшли тисячі простих і видатних людей із навколишніх сіл і міст, за всю свою історію Русів не бачив такого велелюддя. Твори Стефаника назавжди вписали його ім'я в історію української літератури як новеліста-модерніста, який тонко розумівся на людській психології. Пам'ятники письменнику встановлено у Русові, Снятині, Коломиї, Львові, Едмонтоні (Канада), ім'я Василя Стефаника носить Львівська національна наукова бібліотека і Прикарпатський національний університет.

«Людський біль цідиться крізь серце моє, як крізь сито, і ранить до крові». ●

eprasa.pl 64044cd663

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Видокы на вежу видокову на Яворі

Всіда о будові вежы на горі Явір в не єдным Лемку и Лемкині справлят, же емоциі аж кыплят, а нашы єпископы одповідальны за душевний стан Лемковины згідні и спокійні молчат. Оба якбы знали, же ани вежа видокова, ани конфедерацка стежка, будуваны Надлісництвом Лося в отулині Святой Горы Явір, не будут мати ниякого негативного переложіня на выняткові́ст того Святого Місця. Кєд знают, то чом молчат, чом так цінну відоміст тримают лем собі. Може зато од того и сесого Поляка чуєме же: «Церков не вызнала правдивости явірскых обявлінь Богородиці».

Надлісництво очы шклит нам Той Тоями та двома вятами, якы мают поставити для зіманя оддыху людям, мандруючым на вежу сесой горы. Не знают, же нихто на Явір не выходит для плотского комфорту? Мы на сесу гору выходиме головно задля молитвы, а більшіст Поляків для спокоя и красы сесых гір и для гірской панорами, отвераючой ся перед нами по словацкій стороні. Надлісництво на Явір стягнути хоче люди, котрых аж вежа и стежка, присвячена Конфдератім, зробити мают туристами. Лемкы не сут такы як табака в розі, зволенникы будовы явірской вежы най си не думают, же сме пропорціонально так дурны як они мудры.

Нашы єпископы (греко-католицкый и православный) занурили ся в бездіі, але Всемогучый діє. Греко-католицкый парох Высовой, опікуючый ся явірском каплицьом Покровы Пресвятой Богородиці (о. Ярослав Чухта), и представникы Лемків при Спільній Комісиі Уряду Польщы и Меншын Національных та Етнічных (*Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych* – з Лемковины д-р Мирослава Копистянска, а з земель західной Польщы проф. Стефан Дудра), пишут писма. В інтернеті «Любителі горы Явір» замістили петицию-протест, під котром зберaны сут підписы.[1] Під петицийом мож не лем підписати ся, люде заміщают інтересны заувагы. В петициі не є аднотациі, заміщеной колиси в наголовку опиту греко-католиків, ци сут за зміном календаря ци проти (влада Греко-католицкой Церкви в наголовку свойой анкєты остерігала, же будякый дописок уневажнит наш голос, мож было поставити лем крестык, як за прадідівскых часів, коли то хресны и сьвідкове вінчаня підписували ся крестиком. Суд дає право на оправданя и оборону, а влада Греко-католицкой Церкви в сесім опиті ани чути не хотіла аргументів вірных. Під петицийом-протестом люде пишут, чом сут проти будові вежы на Яворі.

Дуже осіб підписує петицию, бо з засады противны сут будові веж в горах. Знакомый так то унял: *Beskid Niski jest niski. Beskid Wieżowy będzie brzydki* (впис 28). Інша особа вежы видоковы зове: *niskimi produktami kultury masowej* (впис 123), а підписник 142: *kolejnymi architektonicznymi «bohomazami»*. На думку іншого підписника: «*wieżowanie» gór przybrało formę bezrozumnego obłędu* (впис 164). Не мож не згодити ся и з думком особы стверджаючой: *nadmiar wież widokowych w Beskidzie Niskim* (…, котру) *Dziwi, że* ***Nadleśnictwo zamiast dbać o las, stawia kolejną*** (впис 75). Адже найвышшый юж час затримати процес вежуваня гір.

В своіх вписах під петицийом-протестом купета люди бесідує о выняткові́сти горы Явір и переконана єст, же вежа спаскудит красу сесой прекрасной горы, стане ся чыряком Явора. Каждый Лемко и Лемкиня повидны приняти яко свойі слова сесого підписника нехотячого вежы на Яворі. Вежам в Бескыдах повидны сме повісти тверде «ні» так як він: ***Bo Kocham Beskid Niski, a szczególnie okolice Wysowej za jej autentyczność, obcowanie z naturą, ciszą i spokojem. Góra Jawor jest miejscem wyjątkowym, a dla wielu świętym. To nie miejsce dla głośnej, bezmyślnej turystyki*** (впис 32). Справжня любов горы переносит, адже чом бы не затримала будову вежы на Яворі. Інша особа, підписуюча петицию-протест, впрост бесідує, же будова: *wieży w tym miejscu nie ma sensu, nikomu nie przyniesie żadnej korzyści.* ***W Beskid Niski ludzie jeżdżą po to, żeby obcować z przyrodą, ciszą, naturą. Nie niszczmy tego pięknego zakątka Polski niepotrzebnymi budowlami!!!*** (впис 10). Трудно ся з тым не згодити. На думку іншого протестуючого: ***Jednym z atutów tej okolicy jest właśnie brak takich wież*** ... (впис 407), а для іншой особы, підписаной під петицийом, Явір явит ся барз рідкым юж азильом чыстоты и спокоя. Ищы існуют, але загорозом для них єст мода на ставляня веж. Сес підписник звернул ся до праг-

eprasa.pl 64044cd663

нучых вежы на Яворі з таком горячом заувагом: ***Uważam, że największą atrakcją Beskidu Niskiego jest przyroda, dziewicze tereny, dzikość, której coraz mniej we współczesnym świecie. Szanujmy takie azyle, one są naszym największym zasobem, największym skarbem, jaki możemy przekazać swoim dzieciom. Ludzie, którzy przyjeżdżają w Beskid nie robią tego dla wież.*** *Tego typu inwestycje nie sprawiają, że okolica staje się bardziej atrakcyjna. Wieża, wbrew oczekiwaniom, nie przyciągnie turystów do Wysowej. Ci, którzy tam przyjadą zostawią śmieci, ale niekoniecznie pieniądze.* ***Nie psujmy tego, co mamy. I przede wszystkim szanujmy Łemków, rdzennych mieszkańców tych ziem, dla których Jawor jest miejscem wyjątkowym*** (впис 43). Болит, Полякы борют ся за спокій Явора (місця святого не лем для Лемків), а єпископам и неєдному з нас обоятне єст, ци вежу на вершку Явора збудуют ци ні. Прецін в загальным списі записаных яко Лемків было дуже більше ниж люди попераючых сес протест. Збераня підписів иде як кров з носа. По мойому в нашім боягузтві мож вздріти квадратуру лемківского колеса (Лемку чогос дурный? Бом бідный. Чогос бідный? Бом дурный). Як нас мают шанувати чужы, кєд мы не шануєме свого и то Сьвятого.

Інтересный єст впис 721, в ним Явір єст красный и вежа єст ту непотрібна. Для того підписника, так як и для нас, Явір то: *miejsce kultu,* (ту мече бомбу) *wystarczy że już* ***budowana jest druga betonowa cerkiew, która zatraca mistykę spokojnego, magicznego miejsca****, a cudne widoki można podziwiać robiąc parę kroków w kierunku granicy*. Трудно з ним ся не згодити, на границі ліс ся кінчыт, а кєд зробите ищы кількасот кроків, то горизонты зору збільшыте завдякы вежі словацкых полювачы. Під каждым словом того підписника підпише ся дуже осіб. Для неєдного Лемка (в тім и православного) будова другого храму на сесій горі єст марнотравством грошы, проявом меґальоманії и незбагненой гордости (часто крачаючой перед падіньом). Як болючый єст для неєдного Лемка релігійный роздор горы Явір, найтрафнішше описал мій барз добрий знакомий (барз міцно звязаный з Православном Церквом). Ствердил, же: «То найгірше, што по 1947 р. могло притрафити ся Лемкам». Деревяна каплиця (збудувана нашыма предками в 1929 р. недалеко вершка горы Явір, над яругом джерела потока Глубокый – товды на невеликій полянці, а гнеска в середині ліса), чудує неєдного туристу. Не каждий сподіват ся храму Божого в середині ліса, та каплиця дисонансу не творит. Тепер будувана бетонова церков як на разі барже асоціює ся з бункром ниж з храмом Господнім. Церковна влада торжественно оголосила, же явірска церков буде памятником 100-літя автокефалиі, а з памятниками єст ріжні…

Закінчу двома інтересныма вписами. Першый єст 757 підписника протеста и вдарят не в Надлісництво, а в державу: ***Wieża widokowa na Świętej Górze Jawor zrobi tylko krzywdę ludziom i poczucie, że państwo polskie nie liczy się ze zdaniem jego obywateli. Protestuję! Jak mam szanować państwo, w którym żyję, jeśli to państwo nie szanuje mnie? Beskid Niski to etniczna ziemia Łemków i trzeba się liczyć z ich zdaniem. Państwo polskie powinno dbać, by każdy jego obywatel, bez względu na wyznanie i narodowość, czuł się w nim dobrze. Budowa wieży w tym miejscu jest zaprzeczeniem tej idei. Proszę o działanie z rozmysłem***. Думам, же посьлідным реченьом звертат ся до державной и лісной влады, але в цілій выповіди не мам сумніву, же звертат ся до влады Річыпосполитой (на певно не ма на увазі тото, же Лісы Державны сут державом в державі – *państwo w państwie*). Неєдно гнешнє наше село оточене єст державныма лісамы, неораны по 1947 році землі дичіют, зарастают лісом. Закінчу вписом 748, та наведу го не в ориґиналі, а по нашому. На думку сесой особы: *Маме ту до діла знарушыньом прав меншыны, котра скорше была юж владом репресіонувана. Мож зложыти скаргу на ню до Европейского Суда.* Явір в польскім суді юж был, а тепер трафити може до Страсбурга. ●

1. https://www.petycjeonline.com/sprzeciw_wobec_budowy_wiezy_widokowej_na_gorze_jawor

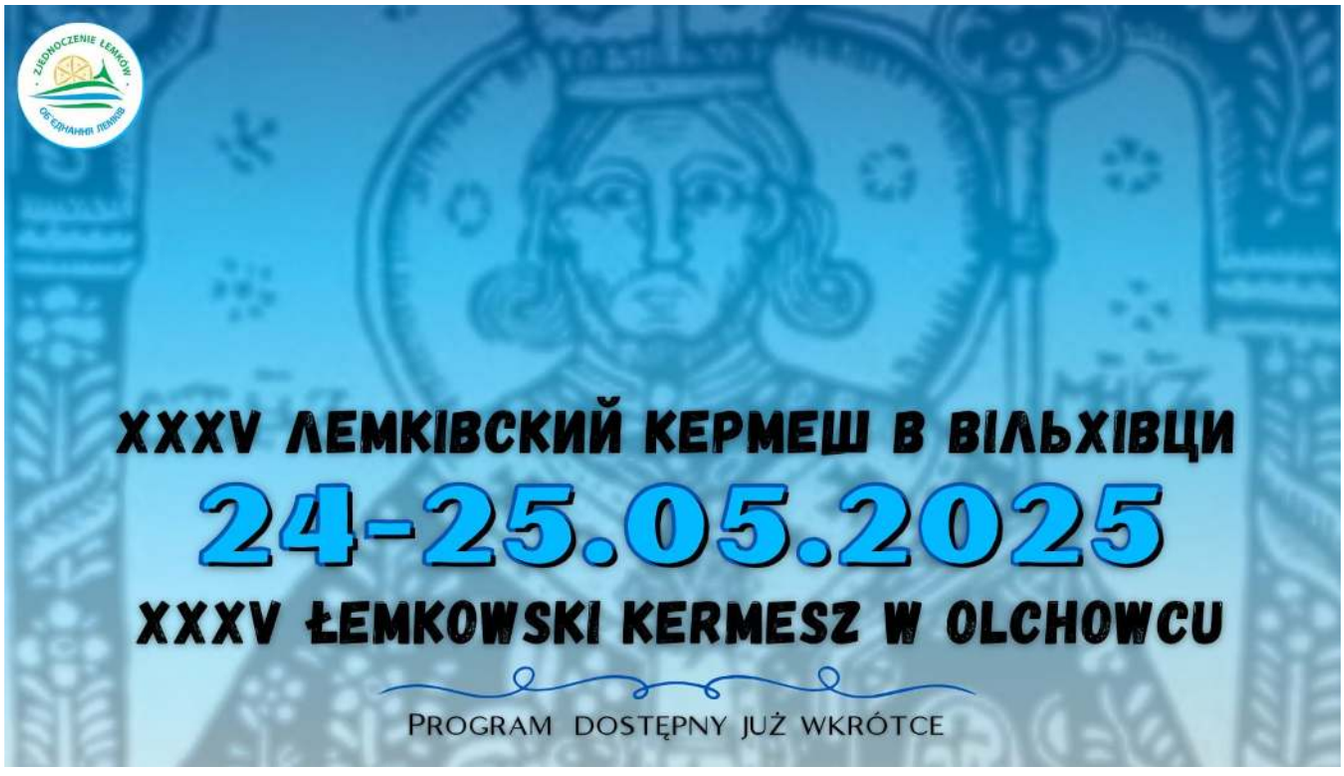

eprasa.pl 64044cd663

РЕЦЕНЗІЇ

Євгенія Кузнєцова, «Коротка історія українського борщу». Ілюстраторка: Софія Сулій. Видавництво: «Видавництво», 2023. – 72 с.

Леся КОРОСТАТЕВИЧ

Борщ, який підкорює серця

Якщо ви думали, що знаєте про борщ усе, книга Євгенії Кузнєцової змусить вас переглянути свої переконання. «Коротка історія українського борщу» – перший у світі комікс, присвячений культовій страві української кухні, і він настільки ж класний, як і сам борщ.

Хто сказав, що комікси – це лише про супергероїв у трико? В Україні цей жанр активно розвивається, і ця книга – яскравий приклад того, як можна поєднати веселу історію, цікаві факти та динамічний візуальний стиль, тут гучні овації для ілюстраторки Софії Сулій. Комікс розповідає не тільки про рецепт цієї страви, а й про її культурне значення, символ гостинності та важливість традицій.

Малюнки в коміксі додають гумору, а легка іронічна розповідь робить книгу приємною навіть для тих, хто рідко читає. Вона захоплює, смішить і, що важливо, вчить – адже тут є все, що потрібно знати про справжній борщ! У той час як багато українських коміксів фокусуються на серйозних темах, таких як історія чи соціальні проблеми, «Коротка історія українського борщу» йде іншим шляхом: через сміх і цікавість до кулінарної традиції.

Головний герой Андрій, так саме як і грецький Одіссей, шукає істину, долає випробування і не здається перед труднощами. Тільки, якщо Одіссей блукав морями, Андрій вирушає у кулінарну подорож ринками Київщини, щоб розгадати таємницю справжнього українського борщу. Чи впорається він із викликом? Тут без спойлерів, але після прочитання коміксу вам теж захочеться взятися за каструлю і готувати борщ!

Історія починається, коли головний герой отримує повідомлення від своєї дівчини, яка повертається з Америки і хоче, щоб він приготував їй борщ. На перший погляд, це здається простим завданням, але для Андрія – це ціла пригода. Виявляється, він ніколи раніше не готував борщ. Це викликає у нього цілу низку запитань: яким же є справжній борщ? Чи має він бути кислим або солодкуватим? Чи потрібно додавати капусту, чи, може, її краще не класти?

Андрій разом із другом намагається розібратися, що саме робить борщ справжнім, і в цей момент починається справжня пригода. Вони відвідують різні заклади, навіть науковців від борщу, бабусь, які знають всі секрети приготування цієї страви, шукають відповіді на питання, чому борщ у кожному регіоні може бути таким різним, і як знайти саме той ідеальний смак, який буде найкращим.

Адже борщ – не просто страва, це традиція, і більше, ніж просто їжа. У кожному регіоні України готують його по-своєму: наприклад, у західних областях України додають гриби, в Центральній Україні часто можна зустріти борщ з квасолею, а на Сході – з копченостями. Особливу увагу приділяють буряковому квасу чи томатному соку як основним рідким інгредієнтам для надання страві характерного кислуватого смаку. І навіть такий незмінний елемент як капуста, може варіюватись в залежності від того, в якому регіоні його готують. Одні люблять борщ без капусти, інші додають її в довільних кількостях, кожен варіант має свою атмосферу.

Кожен інгредієнт має свою історію і значення, наприклад, буряк, який надає страві яскравий колір, символізує родючість землі, а капуста – плідність. Він символізує також родинне тепло, зв'язок з минулим, адже бабуся завжди готує найкращий борщ, і смак з дитинства пам'ятається дуже довго. Тому процес приготування завжди асоціюється з сімейними традиціями, адже всі знають, що справжній борщ можна приготувати лише з любов'ю і терпінням.

Цією стравою можна як обідати, так і вечеряти. Це може бути і святкове блюдо, яке подають на різних урочистостях, як-от Великдень чи Різдво, на сімейних святкуваннях, весіллях, при прийомі важливих гостей. У такі моменти він стає не просто їжею, а частиною обряду, святкового ритуалу.

Комікс передає всю різноманітність української культури через приготування борщу. На кожному кроці Андрій і його друг стикаються з новими варіаціями страви: в одному регіоні їдять борщ на квасній основі, в іншому – обов'язково з томатами, де-не-де до борщу подають пампушки, а в інших місцях його їдять з салом.

Пригоди героя не лише показують, скільки варіантів можна знайти в Україні, але й те, як ця страва поєднує людей, об'єднуючи різні регіони і покоління.

До речі, ще одна приємна новина – комікс перекладений польською мовою. Це чудова можливість для польськомовних читачів познайомитися з традиціями української кухні та зрозуміти, чому борщ – це не просто суп, а справжній культурний феномен. Польськомовні читачі також дізнаються про секрети приготування, різноманіття варіантів цієї страви та зможуть спробувати відтворити справжній український смак на своїй кухні.

На відміну від деяких інших українських коміксів цей є легким, з гумором і доступним для всіх вікових категорій, не вимагає від читача особливих знань. Історія легко читається, викликає посмішку і надихає. Тому, якщо після перегортання останньої сторінки ви раптом виявите себе на кухні з капустою та буряками в руках, – не дивуйтеся. ●

eprasa.pl 64044cd663

Отцю митрофорному протоієрею БОГДАНОВІ СТЕПАНУ,
протосинкелу Перемисько-Варшавської архієпархії,
пароху Архікатедрального собору у Перемишлі

з нагоди 35-ЛІТТЯ СВЯЩЕНСТВА

передаємо наші щирі вітання та побажання всього найкращого. Прагнемо висловити велику повагу до душпастирського служіння та побажати міцного здоров'я й сил у подальшій праці в Господньому винограднику. Нехай добрий Господь береже на подальші літа, і опіка Святого Духа та Непорочного Серця Марії хай завжди супроводжують на многії і благії літа!

З даром молитви Мама, сестра Анна та брат Андрій з родинами

Святкування празника Вознесіння Христового 31 травня – 1 червня 2025 р. в селі Улюч на Сяніччині

Ласкаво запрошуємо всіх, кому дорога пам'ять про рідне село Улюч, 31 травня – 1 червня 2025 р. на урочисті Богослужіння празника Вознесіння Господа Нашого Ісуса Христа.

Субота, 31 травня:
14.00 – молебень при капличці в неіснуючому селі Грушівка,
15.00 – молебень і панахида на місці неіснуючої парафіяльної церкви св. Миколая в Улючі, згодом зустріч при ватрі над Сяном.

Неділя, 1 червня:
10.00 – Служба Божа в церкві Вознесіння Христового на горі Дубник в Улючі.

Оргкомітет
(Богдан Холявка, Данута Співак, Мирослав Мніх, Іреней Яворницький)

Дякую всім, хто розділив зі мною та моєю сім'єю біль втрати коханого Чоловіка та Батька

МИХАЙЛА КОВАЛЬСЬКОГО

який відійшов у вічність 31 березня 2025 р. після тяжкої хвороби.
Дякую за щиру підтримку, теплі слова та Вашу численну присутність в останньому прощанні.
Висловлюю глибоку вдячність отцю митрату Іванові Піпці, о. Андрієві Жураву, о. Богданові Кішку, о. Миронові Михайлишину, о. Михайлові Конику, о. Адамові Лівачу та о. Адамові Рибі за похоронні служіння, спільну молитву та духовну потіху, повну надії.
Дякую за велику жертовність. Пожертви, зібрані під час похорону і переказані на рахунок, призначені на реновацію греко-католицької церкви у Репеді.

З вдячністю Мирослава з дітьми:
Миколаєм, Ігорем, Любомиром і Анастасією

«Є крім буденщини і другий світ,
є царство духа, є душі простір [...]
В прохожості своїй, людино, на цій землі
ти тільки пілігрим…
І все тут тільки суєта суєт…»
У. Кравченко, «Anno Santo»

Українське вчительське товариство в Польщі висловлює щирі співчуття
дорогій колезі Ірині Спольській-Мокляк
та рідним
з приводу смерті Батька, Дідуся –

бл. п. Івана Спольського

Нехай Всевишній прийме Покійного у Царство Небесне,
а наші молитви допоможуть перенести біль непоправної втрати.

Вічная Йому пам'ять!

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 64044cd663

Об'єднання українців у Польщі
Управа Відділу в Кошаліні

Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie

Управа кошалінського відділу Об'єднання українців у Польщі
Дирекція Загальноосвітнього Ліцею у Білому Борі ім. Т. Шевченка
Управа фонду ДЕКА, яка веде
Початкову Школу ім. Т. Шевченка в Білому Борі

запрошують на

VI УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ТАБІР

який відбудеться в днях 28 червня - 6 липня 2025 року, (9 днів) в Білому Борі.

Організатори забезпечують:

- нічліги та харчування (сніданки, обіди, вечері),
- опіку інструкторів,
- добрі умови,
- екскурсії - поїздки над озеро і море
- спортивні змагання,
- навчання українських пісень,
- та інші атракції.

Приймаємо зголошення дітей від III до VIII класу початкової школи.

Кількість місць обмежена.

Контакт і зголошення - домівка ОУП в Кошаліні:
тел. 94 342 64 70, або 503 005 378,
електронна адреса:
zup_koszalin@wp.pl
biuro@admedia-consulting.pl

Zarząd Oddziału Koszalińskiego Związku Ukraińców w Polsce
75-511 Koszalin, ul. Piłsudskiego 6/1, tel./fax. 94/ 342 64 70, e-mail: zup_koszalin@wp.pl

eprasa.pl 64044cd663